

نگاهی به مدخل‌های نابینایی و نابینایان در دانشنامه معلولین (Encyclopedia of Disability)

اباذر نصرافهانی^۱

دست اول و بکر از زمینه‌های گسترش معلولیت‌ها در طی دوره‌های مختلف تاریخی از دوران کهن و باستان تا دوران قرون وسطی و سپس مدرن و پست مدرن. نیز در این جلد ابعاد فرهنگی معلولیت‌ها و فعالیت‌های فرهنگی در این حوزه شامل تهیه فیلم، کتاب، نمایش و... بررسی شده است. مقالات این دانشنامه را بیش از ۵۰۰ نویسنده از بیست کشور جهان نوشته اند.

این دانشنامه، شامل بیش از ۱۵۰ مقاله درباره نابینایی و نابینایان است. برخی مقالات به صورت مستقل درباره نابینایان است و برخی از آنها به صورت عمومی درباره معلولین و ضمناً به نابینایان هم پرداخته است. فهرست تمامی این مدخل‌ها ذیلاً عرضه می‌شود. در این دانشنامه مقالاتی درباره برخی شخصیت‌های جهان اسلام و نیز برخی موضوعات اسلامی آمده است. مقاله‌هایی مثل «ابوالعلاء معری»، «عطاء بن ابی ربابه»، «بشار بن برد»، «طه حسین»، «ابن ام مکتوم»، «قتاده بن دعامة السدوسی»، «خاور میانه و ظهور اسلام»، «معجزه»، «موفق الدین مظفر» به موضوعاتی می‌پردازند که متعلق به فرهنگ اسلامی و جامعه مسلمانان است. برای اینکه پژوهشگران با سبک و شیوه غرب در تحلیل موضوعات نابینایان آشنا شوند، این مدخل‌ها معرفی می‌شوند.

ابوالعلاء معری^۱

دسترسی^۲

دفاع (از حقوق)^۳

قانون مقابله با تبعیض^۴

فناوریهای کمکی (در خدمت)^۵

عطاء بن ابی ربابه^۶

توصیف گویا (صوتی)^۷

اتوبیوگرافی^۸

بشار بن برد^۹

۱. Abul-`Ala Al-Ma`Arri

۲. Accessibility

۳. Advocacy

۴. Antidiscrimination Law

۵. Assistive Technology

۶. Ata Ibn Abi Rabah

۷. Audio Description

۸. Autobiography

۹. Bashshar Ibn Burd

دائرةالمعارف‌ها نوع مؤثر و کارآمد از کتاب هستند که در رشد و توسعه فرهنگ بسیار تأثیر دارند. در زمینه معلولیت و ناتوانان بینایی، شنوایی و حرکتی چند عنوان دانشنامه تاکنون عرضه شده است. جامعه معلولین نیاز مبرم به انواع دائرةالمعارف‌ها و دیگر کتب مرجع دارد و بدون این ابزار نباید توسعه و ارتقاء را توقع داشته باشیم. در ایران، در حوزه معلولین، فقط یک دائرةالمعارف به نام دانشنامه ناشنوایان (دانا) در سال ۱۳۸۶ منتشر شده است.

دفتر فرهنگ معلولین از جمله نهادهای فعال در حوزه فرهنگ مکتوب معلولین است، که توجه ویژه‌ای به تولید دانشنامه در حوزه معلولین داشته است و از جمله طرحهای پژوهشی این موسسه، پروژه دانشنامه نابینایان است که در حال نهایی شدن است. اما قبل از تألیف همه دانشنامه‌های حوزه معلولین از سراسر جهان گردآوری شده؛ آنگاه اقدام به بررسی و تجربه‌آموزی شد. از جمله دانشنامه‌های بررسی شده، دانشنامه معلولین است. این مقاله نتیجه آن بررسی‌ها است.

درباره دانشنامه معلولین

این دانشنامه در اروپا منتشر شد و مهم‌ترین دائرةالمعارف معلولین است که تاکنون با مشخصات زیر منتشر شده است:

Encyclopedia of Disability, Gary L. Albrecht (Editor), SAGE Publications, 2005, 5 Vol.

ایده ابتدایی تهیه دانشنامه معلولین (ED) در سال ۱۹۹۹ میلادی در گفتگوی سرویراستار دانشنامه، با آقای رولف جانک^۲ از مدیران انتشارات ساگ^۳ مطرح شد. هدف اولیه تهیه منبعی بود که در تمامی کتابخانه‌های جهان در دسترس محققین و پژوهشگران معلول و غیر معلول باشد. پس از امضای قرارداد دانشنامه در ۱۰ سپتامبر ۲۰۰۱، گروهی ۷۴ نفره از پژوهشگران مطرح حوزه معلولین از آمریکا، اروپا، استرالیا، هند، ژاپن و چین به عنوان مدیران بخش‌های مختلف این پروژه انتخاب شدند. پس از بحثهای مقدماتی میان گروه ویراستاری و ناشر، مقرر شد که دانشنامه در پنج جلد تهیه شود. چهار جلد نخست شامل مدخل از a تا z و جلد پنجم دربرگیرنده اطلاعاتی

۱. کارشناس امور مرجع‌نگاری معلولین.

۲. rolf janke

۳. Sage Publications

نابینایی توبیت^۱

حوادث^۲

حرکتها (جنبشهای) احقاق حقوق در فرانسه^۳

حرکتها (جنبشهای) احقاق حقوق در آلمان^۴

علم انسان شناسی^۵

بیچر، هنری ناولز^۶

بریل^۷

حقوق شهروندی و مدنی^۸

جهان در حال توسعه^۹

دیدروت، دنیس^{۱۰}

فرهنگ معلولیت (ناتوانی)^{۱۱}

معلولیت در قاره آفریقا^{۱۲}

معلولیت در قاره استرالیا، وضعیت حال^{۱۳}

معلولیت در چین، وضعیت حال^{۱۴}

معلولیت در هند، وضعیت حال^{۱۵}

مرخصی از کارافتادگی، وضعیت حال^{۱۶}

سیاستهای دولتی معلولین^{۱۷}

آموزش (دانشکده و دانشگاه)^{۱۸}

تکنولوژیهای کمک آموزشی^{۱۹}

اشتغال^{۲۰}

تجارب برنامه های معلولین در برزیل^{۲۱}

تجارب برنامه های معلولین در کلمبیا^{۲۲}

تجارب برنامه های معلولین در نیوزلند^{۲۳}

تجارب برنامه های معلولین در هند^{۲۴}

نیاز^۱

نابینایی، تاریخ^۲

نابینایی و کم بینایی (اختلالات بینایی)^۳

بوون، رابرت والتر^۴

بریل، لوئیس^۵

بریجمن، لورا دیوای (اولین فارغ التحصیل نابینا- ناشنوا)^۶

کارول، توماس^۷

تصویرسازی^۸

خیریه^۹

سوء استفاده از کودکان^{۱۰}

مراقبت از کودکان^{۱۱}

کودک، جوان و بزرگسال^{۱۲}

موسسه نابینایان کریستوفل^{۱۳}

تکنولوژیهای کامپیوتری^{۱۴}

کروک شان، ویلیام^{۱۵}

زمینه های فرهنگی ناتوانی (معلولیت)^{۱۶}

دی لابات، بی. جی. جی^{۱۷}

نابینای ناشنوا^{۱۸}

دیدروت، دنیس^{۱۹}

دیدیموس نابینا (کشیش قبطی در اسکندریه)^{۲۰}

موسیقی و نابینایی^{۲۱}

جیمز فریس (غواص نابینا اهل هندوستان)^{۲۲}

بارتیموس (گدای نابینا)^{۲۳}

جسوز هیلز^{۲۴}

۱. Tobit's Blindness

۲. Accidents

۳. Advocacy Movements: France

۴. Advocacy Movements: Germany

۵. Anthropology

۶. Beecher, Henry Knowles

۷. Braille

۸. Citizenship And Civil Rights

۹. Developing World

۱۰. Diderot, Denis

۱۱. Disability Culture

۱۲. Disability In Contemporary Africa

۱۳. Disability In Contemporary Australia

۱۴. Disability In Contemporary China

۱۵. Disability In Contemporary India

۱۶. Disability Leave

۱۷. Disability Policy: India

۱۸. Education, College And University

۱۹. Education, College And University

۲۰. Empowerment

۲۱. Experience Of Disability: Brazil

۲۲. Experience Of Disability: Colombia

۲۳. Experience Of Disability: New Zealand

۲۴. Experience Of Disability: India

۱. Begging

۲. Blind, History Of The

۳. Blindness And Visual Impairment

۴. Bowen, Robert Walter "Mike"

۵. Braille, Louis

۶. Bridgman, Laura Dewey

۷. Carroll, Thomas J.

۸. Cartooning

۹. Charity

۱۰. Child Abuse

۱۱. Child Care

۱۲. Childhood, Youth, And Adolescence

۱۳. Christoffel-Blindenmission (Cbm)

۱۴. Computer Technology

۱۵. Cruickshanks, William

۱۶. Cultural Context Of Disability

۱۷. De Labat, B. J. G.

۱۸. Deafblindness

۱۹. Diderot, Denis

۲۰. Didymus The Blind

۲۱. Music And Blindness

۲۲. James Forbes

۲۳. Bartimaeus

۲۴. Jesus Heals

- تجارب برنامه‌های معلولین در آفریقای
فیلم^۲
باورهای عامیانه^۳
جهانی شدن^۴
گوزلاف، اگنس (مبلغ و مربی چینی)^۵
هوچی، هاناوا (کتابشناس نابینای ژاپنی)^۶
والنتین، هایو (معلم فرانسوی)^۷
تاریخ معلولیت در دوران قدیم (باستان) غرب^۸
تاریخ معلولیت در دوره معاصر در غرب^۹
تاریخ معلولیت در کره^{۱۰}
تاریخ معلولیت در دوران قرون وسطی در غرب^{۱۱}
هافمن، سی کلدن (مبلغ آمریکایی)^{۱۲}
هومر (شاعر یونانی نابینا)^{۱۳}
اسکان: قوانین و سیاستها^{۱۴}
حسین، طه^{۱۵}
هیستری (تشنج)^{۱۶}
ابن ام مکتوم (صحابی، و مؤذن نابینای پیامبر اکرم(ص))^{۱۷}
هویت^{۱۸}
کودک کشی^{۱۹}
تکنولوژی اطلاعات^{۲۰}
تبعیض نژادی^{۲۱}
سازمانهای بین المللی معلولین^{۲۲}
جکسون، ویلیام هنری (کشیش و معلم انگلیسی)^{۲۳}
جرنیگان، کنه (فعال نابینای آمریکایی)^{۲۴}
- جانسون، ساموئل (نویسنده و ادیب انگلیسی)^۱
روزنامه نگاری^۲
یهودیت^۳
عدالت^۴
قتاده بن دعامة السدوسی (نویسنده و محقق نابینای عرب)^۵
کلر، هلن (نویسنده نابینای آمریکایی)^۶
کمدی فکاهی^۷
لئوپلت، جان (مبلغ و مربی انگلیسی)^۸
لو-کون (نویسنده و مدیر چینی)^۹
مکنزی، کلودا (فعال نابینای نیوزلندی)^{۱۰}
میخائیل پنجم (یکی از امپراطورهای بیزانس)^{۱۱}
خاور میانه و ظهور اسلام^{۱۲}
معجزه^{۱۳}
مون، ویلیام (کشیش و فعال بریتانیایی نابینا)^{۱۴}
موزیک^{۱۵}
موفق الدین مظفر (فیلسوف و شاعر نابینای مصری)^{۱۶}
حماسه نورس^{۱۷}
رمان^{۱۸}
والدین^{۱۹}
مرگ^{۲۰}
شعر^{۲۱}
سیاست‌های معلولیتی (سیاستها و حمایتها)^{۲۲}
زودرسی (نوزاد نورس)^{۲۳}
قانون توانبخشی سال ۱۹۷۳ آمریکا^{۲۴}

۱. Johnson, Samuel
 ۲. Journalism
 ۳. Judaism
 ۴. Justice
 ۵. Katada Ibn Di` Ama As-Sadusi
 ۶. Keller, Helen
 ۷. Kyo-Gen Comedy
 ۸. Leupolt, Jane
 ۹. Lü K'un
 ۱۰. Mackenzie, Clutha
 ۱۱. Michael Iv, Emperor
 ۱۲. Middle East And The Rise Of Islam
 ۱۳. Miracles
 ۱۴. Moon, William
 ۱۵. Music
 ۱۶. Muwaffak Ad-Din Muzaffar
 ۱۷. Norse Sagas
 ۱۸. Novel
 ۱۹. Parenting
 ۲۰. Passing
 ۲۱. Poetry
 ۲۲. Politics Of Disability: Policies And Protest
 ۲۳. Prematurity
 ۲۴. Rehabilitation Act Of ۱۹۷۳ (United States)
۱. Experience Of Disability: Sub-Saharan Africa
 ۲. Film
 ۳. Folk Belief
 ۴. Globalization
 ۵. Gutzlaff, Agnes
 ۶. Hanawa, Hokiichi
 ۷. Häüy, Valentin
 ۸. History Of Disability: Ancient West
 ۹. History Of Disability: Early Modern West
 ۱۰. History Of Disability: Korea
 ۱۱. History Of Disability: Medieval West
 ۱۲. Hoffman, C. Colden
 ۱۳. Homer
 ۱۴. Housing: Law And Policy
 ۱۵. Hussein, Taha
 ۱۶. Hysteria
 ۱۷. Ibn Umm Maktum
 ۱۸. Identity
 ۱۹. Infanticide
 ۲۰. Information Technology
 ۲۱. Institutionalization And Segregation
 ۲۲. International Disability Organizations
 ۲۳. Jackson, William Henry
 ۲۴. Jernigan, Kenneth

۱. The Ancient World: Africa
۲. The Ancient World: Pre-Columbian Americas
۳. The Ancient World: Greece
۴. The Ancient World: Norse Culture
۵. Sophocles, Oedipus The King
۶. The Ancient World: Rome
۷. The Bible: Hebrew Scriptures
۸. Isaac's Blindness
۹. The Bible: Apocrypha
۱۰. The Bible: Christian Scriptures
۱۱. The Middle Ages
۱۲. Modernity And Normalization: ۱۸۰۰-۱۵۰۰
۱۳. Modernity And Normalization: ۱۹۴۵-۱۸۰۰
۱۴. Culture And Resistance
۱۵. Union Of The Physically Impaired Against Segregation, From Aims (۱۹۷۴)
۱۶. Sherwood Hall, From With Stethoscope
۱۷. Robert Brown
۱۸. Mike Ervin, The History Of Bowling (۱۹۹۹)
۱۹. The Disability Media Action And Awareness Project

- روان شناسی توانبخشی^۱
 مذهب^۲
 معلولیت (بازنمایی معلولیت، تاریخ)^۳
 سرسواتی، ویرجاناندا (محقق نابینای ودا: کتاب مقدس هندو)^۴
 ساندرسون، نیکلاس (ریاضیدان انگلیسی)^۵
 الگوهای کهن آسیای جنوبی^۶
 آموزش ویژه^۷
 ورزش و معلولیت^۸
 سوگی یاما، واچی (متخصص طب سوزنی در ژاپن)^۹
 سولیوان، آن (معلم نابینایان)^{۱۰}
 سور داس (موسیقیدان و شاعر هندی نابینا)^{۱۱}
 سیل، ادوارد (مبلغ و محقق)^{۱۲}
 تلویزیون^{۱۳}
 جکوبوس تِنبروک (مدافع امریکایی برای حقوق نابینایان)^{۱۴}
 تجاوز^{۱۵}
 بیماریهای گرمسیری^{۱۶}
 وان لادیکم، هی پولیت (فعال نابینای امریکایی)^{۱۷}
 مرئی و نامرئی (پیدایی و ناپیدایی)^{۱۸}
 توانبخشی حرفه ای: قانون و سیاستها^{۱۹}
 جنگ^{۲۰}
 انگیزه کار^{۲۱}
 مهابهاراتا (پادشاه نابینا در جنوب آسیا در قدیم)^{۲۲}
 دنیای قدیم: جنوب آسیا^{۲۳}
 دنیای قدیم: آسیای شرقی^{۲۴}

۱. Rehabilitation Psychology
۲. Religion
۳. Representations Of Disability, History Of
۴. Saraswati, Virjananda
۵. Saunderson, Nicholas
۶. South Asian Archetypes
۷. Special Education
۸. Sports And Disability
۹. Sugiyama, Wa'ichi
۱۰. Sullivan, Anne
۱۱. Sur Das
۱۲. Syle, Edward W.
۱۳. Television
۱۴. Tenbroek, Jacobus
۱۵. Transgression
۱۶. Tropical Diseases
۱۷. Van Landeghem
۱۸. Visibility And Invisibility
۱۹. Vocational Rehabilitation: Law And Policy
۲۰. War
۲۱. Work Incentives
۲۲. The Mahabharata
۲۳. The Ancient World: South Asia
۲۴. The Ancient World: East Asia

معرفی نشریه مطالعات ناتوانی

گروه مرجع‌نگاری^۱

مجله مطالعات ناتوانی، بین رشته‌ای با گستره جغرافیایی منطقه‌ای است. این مجله ضمن تمرکز بر مسائل پزشکی ناتوانی، از انتشار مطالعات سایر رشته‌های مرتبط نظیر جامعه‌شناسی، حقوق، علوم اجتماعی، روانشناسی، مشاوره، جغرافیا، معماری و مهندسی که مرتبط با مباحث ناتوانی و زمینه‌های وابسته نظیر مسائل رفاهی، فقر و تأمین اجتماعی ناتوانان باشد؛ استقبال می‌نماید. در این راستا تمامی روش‌های تحقیق مورد استفاده در علوم مربوطه پذیرفته خواهد بود.

مسعود کریملو در سال ۱۳۹۰ با همراهی دکتر دادخواه، مهندس موسوی خطاط بنیاد مجله مطالعات ناتوانی را تأسیس کردند. در دو سال اخیر با جدیت، درصد دریافت مجوز برای رتبه علمی پژوهشی آن بودند؛ تا اینکه وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مصوبه کمیسیون نشریات را اخیراً تأیید و امضاء کرد. از اینرو امید است این نشریه جان تازه‌ای گرفته و به مشکلات اساسی معلولین بپردازد. هم اکنون سومین شماره روی وب سایت مجله قرار گرفته است.

مشخصات اداری

مشخصات شکلی و ظاهری نشریات که اصطلاحاً به آن شناسه گویند برای پیدا کردن و راه‌یابی به آن بسیار مهم است. مشخصه‌های شکلی این نشریه اینگونه است:

عنوان: مجله مطالعات ناتوانی

(Middle Eastern Journal of Disability Studies)

شاپا (ISSN): ۲۳۲۲-۲۸۴۰

رتبه علمی: علمی- پژوهشی (پزشکی)

دوره انتشار: دوفصلنامه

زبان: فارسی- انگلیسی

صاحب امتیاز: سید محمد موسوی خطاط

مدیر مسئول: دکتر مسعود کریملو

سردبیر: دکتر محمد کمالی

هیئت تحریریه: مسعود کریملو، سحرناز نجات، فریدون لایقی، بیژن فروغ، غلامرضا جندقی، اصغر دادخواه، محمد کمالی

محل انتشار: تهران

نشانی: تهران، سعادت آباد، خ علامه جنوبی، پ ۴۴

پایگاه اینترنتی: www.jdisabilstud.ir

نشانی الکترونیک: mkamali@gmail.com

دائرةالمعارف معلولین (ED) نسبت به تاریخ، فرهنگ و جوامع اسلامی اهتمام جدی نداشته است. در حالی که قرآن در بین کتب آسمانی در دفاع از حقوق معلولین و روشندان، عنایت خاص داشته، نیز رهبران اسلام مانند حضرت علی بن ابی‌طالب(ع)، امام حسین(ع) جملات و عبارات بی‌نظیر در دفاع معلولین بیان کرده‌اند؛ از سوی دیگر صدها محدث، متکلم، فقیه، ادیب و متغیر، نیز صحابی رسول خدا(ص) و تابع ائمه معصومین(ع) از نابینا، ناشنوا و ناتوانان حرکتی بوده‌اند، سزاوار است مراجع جهانی حداقل درصد اندکی از آنها را معرفی می‌نمودند. اما متأسفانه بسیاری از دائرةالمعارف‌ها، مأخذشناسی‌ها، اصطلاح‌نامه‌ها و فرهنگ‌نامه‌هایی که در غرب منتشر شده، در بخش اسلام و مسلمانان، حق و انصاف را رعایت نکرده‌اند. یک دلیل مهم آن، سستی و کم‌کاری خود مسلمانان و عدم حضور آنان در مراکز مرجع‌نگاری جهان است. ED هم مدخل‌های اسلامی اندکی آورده است. امید است در ویرایش جدید جبران گردد.

ضرورت‌های مطالعاتی

لازم است مدخل‌های ویژه ناشنویان و معلولین حرکتی و ذهنی هم استخراج، سپس محتوای این مقالات از نظر منابع و مأخذ، گستره مباحث، گرایش و رویکرد مثل پزشکی، جامعه‌شناسی و اجتماعی، آموزه‌های دینی و مذهبی و غیره بررسی شوند. نیز شخصیت و طرز فکر نویسنده و محدوده جغرافیایی که چه مناطقی از جهان را پوشش می‌دهد تحلیل و نقادی شود.

نگاهی به مدخل‌های نابینایی و ناشنویان در دانشنامه معلولین

